

तद्धि शोधयेत्सुतकारिकम् ॥ ÇKDR. nach dem VAIDJAKA. — b) Bez. des Jupiterjahrs zu 361 Tagen WEBER, Naxatra II, 281. — c) N. pr. des Dieners des 14ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpini H. 42. — Das Wort steht wohl mit पात Sturz, Fall in Verbindung; zur Endung vgl. अक्षराल.

पातालकेतु (पा० + केतु) m. N. pr. eines Daitja-Fürsten Spr. 1240. वज्रकेतोः सुतशोभो दानवो ऽरिविदारणः। पातालकेतुर्विख्यातः पातालात्तरसंश्रयः MĀK. P. 21, 29.

पातालगरुडी (पा० + गरुड) f. eine best. Schlingpflanze (केउडा im Hindi), = गारुडी RĀGĀN. im ÇKDR. Nach BHĀVAPR. ebend. heisst die Pflanze auch पातालगरुडाख्य m.

पातालनिलय (पा० + नि०) m. ein Bewohner der Unterwelt, ein Asura HALĀJ. 1, 5.

पालौकम् (पा० + श्लोकम्) m. dass. H. 238.

पौति UNĀDIS. 5, 5. m. = पति Herr, Eigenthümer UĠGĀVAL.

पातिक m. = शिप्रमार Delphinus gangeticus ÇABDAM. im ÇKDR.

पातित्य (nom. abstr. von पतित gefallen) n. Verlust der Stellung, der Kaste PADMA-P. in Verz. d. Oxf. H. 14, a, N. MIT. in Z. d. d. m. G. 9, 681. KULL. zu M. 10, 92. 11, 156.

पातिन् (von 1. पत् und von पात) adj. 1) fliegend: प्रपेततुः स्वर्धया च ततस्तौ केसवायतौ। एकपाती (auf eine und dieselbe Weise fliegend) च चक्राङ्गः काकः पातशतेन च ॥ MBH. 8, 1911. शब्दपातिनमिषुम् mit Geräusch fliegend RAGH. 9, 73. अर्धन०, गमन०, शब्द०, दूर० zur Erklärung von ऋह्यप NIR. 6, 33. वातव्याप्यतपातिनश्च तुरगाः PRAB. 35, 4. द्विरेफास्तानयोवर्मणि पातिनः sich niedersetzend auf RĀGĀ-TAR. 3, 405; es ist aber wohl ०वर्मनिपातिनः zu lesen. — 2) fallend, sinkend: व्यसनार्णव० KATHĀS. 19, 29. अशाबन्धः कुसुमसदृशं प्रायशो क्षुद्रानानां सद्यःपाति प्रणयि (so ist zu trennen) कुर्यं विप्रयोगे रूपाद्धि MRGH. 10. — 3) sich befindend: एक० (s. auch bes.) allein seiend: संतरत्तमपि प्रेतं विषमेषेकपातिनम्। भायैवान्वेति भर्तारम् MBH. 1, 3032. न मातृपुत्रवान्धवा न संस्तुतः प्रियो जनः। अनुव्रजति संकटे व्रजत्तमेकपातिनम् ॥ 12, 12093. 12109. सर्वप्राणभृद्भुज्यमानान्नात्तःपातित्वात् wegen des Enthaltenseins in ÇAMĀ. zu BRH. ĀR. UP. S. 271. — 4) fallen lassend, — machend, fallend, niederwerfend; in comp. mit dem obj.: (अनिले) व्रते खगपातिनि VARĀH. BRH. S. 29, 6. विषाणमात्रावर्योद्यपातिना गजेन MBH. 8, 4323. असिना राजकुलभट्टेद्वैर्धपातिना RĀGĀ-TAR. 6, 249. रेतः० Samen vergiessend, eine Samenergiessung habend KULL. zu M. 5, 63. — Vgl. एक०, गर्भ०, दण्ड०, दूर०, हरेषु०, पत्न०.

पातिली f. 1) Schlinge. — 2) eine Art Thongefäss. — 3) eine Art Weib H. an. 3, 665. MED. I. 110.

पातिव्रत्य (von पतिव्रता) n. Gattentreue BUĠG. P. 9, 3, 17.

पौतुक (von 1. पत्) 1) adj. = पतनशील P. 3, 2, 154. VOP. 26, 146. = पतपालु AK. 3, 1, 27. H. 445. an. 3, 61. MED. k. 114. fallend, seiner Kaste verlustig gehend oder zur Hölle fahrend: परमेश्वरः। संपच्छन्वति प्राणानसंपच्छंस्तु पातुकः ॥ MBH. 12, 3444. — 2) m. a) Abgrund. — b) Wasserelephant (जलकृस्तिन्, जलमातङ्ग) H. an. MED.

पौतिगणक n. nom. abstr. von पतिगणक gaṇa उद्गात्रादि zu P. 5, 1, 129.

पालीवर्त adj. 1) dem Agni patnivant d. h. dem Agni sammt den Götterfrauen zugehörig: प्रक् VS. 18, 20. AIT. BR. 6, 3. TS. 6, 5, 8, 1. 2. ÇAT. BR. 4, 4, 3, 9. KĀTJ. ÇR. 9, 5, 21. 10, 6, 16. fgg. 5, 14. ĀÇV. ÇA. 5, 19. यूप TS. 6, 6, 4, 6. पण्य 8, 1. — 2) das Wort patnivant enthaltend gaṇa विमुक्तादि zu P. 5, 2, 61. ÇĀÑKH. BR. 28, 3.

पालीशाल adj. in der पत्नीशाला befindlich: धिष्य LĀTJ. 2, 3, 19.

1. पात्य (vom caus. von 1. पत्) adj. fallen zu lassen: दण्डो कृनिषु पात्यस्तु so v. a. Strafe ist zu verhängen R. 5, 81, 39.

2. पात्य (von पति) n. Herrschaft: भर्पाद्धि स्त्रिया भर्ता पात्याञ्चैव स्त्रियाः पतिः MBH. 12, 9517.

पात्र (von 1. पा) UĠGĀVAL. zu UNĀDIS. 4, 158. 169. m. f. n. AK. 3, 6, 7, 42. m. n. gaṇa अर्धर्चादि zu P. 2, 4, 31. SIDDH. K. 231, a, 3. n. 249, b, 3. Nach Zahlwörtern in einem collect. comp. पात्र n. (nicht पात्री f.) P. 2, 4, 17, VĀRTI. 4. VOP. 6, 53. AK. 3, 6, 1, 3. 25. Ein auf अस् ausgehendes Nomen bewahrt im comp. vor पात्र sein स nach P. 8, 3, 46. 1) n. Trinkgefäss, Schale; Gefäss überh.; Geräte NIR. 5, 1. AK. 2, 7, 24. 9, 33. 3, 4, 35, 181. TRIK. 3, 3, 361. H. 828. 1026. an. 2, 437. fg. MED. r. 58. HALĀJ. 2, 172. 260. RV. 1, 82, 4. 110, 5. या पात्राणि यूल्ल असेचनानि 162, 13. 175, 1. 2, 37, 4. 6, 27, 6. इन्द्रपान 44, 6. मधोः 8, 92, 6. देवपान 10, 53, 9. AV. 4, 17, 4. मृणीहि विश्वा पात्राणि (यव) 6, 142, 1. 12, 3, 25. 36. 9, 6, 17. VS. 16, 62. 19, 86. कति पात्राणि युञ्जं वृक्षीति। त्रयोदशेति ब्रूयात् TBR. 1, 5, 4, 1. ग्राम्याणां पात्राणां कपालानि TS. 5, 1, 8, 2. 6, 3, 3, 1. ÇAT. BR. 1, 3, 1, 2. 7, 1, 20. पत्न 1, 3, 12. M. 5, 116. 167. उपोष्यु० ÇAT. BR. 4, 5, 5, 2. अन्तर्धाम० 3. प्रुक० 7. क्रतु०. आय्याण० u. s. w. 8. KĀTJ. ÇR. 9, 3, 11. 14. 12, 5, 14. NIR. 5, 11. 8, 2. एक०, द्वि० TS. 6, 4, 9, 3. AIT. BR. 2, 27. अतिसस M. 6, 53. JĀGĀN. 1, 183. दारु०, मन्मय, वैदल, पति० M. 6, 54. SUÇR. 4, 107, 7. सौवर्णे राजते मन्मये वा पात्रे 170, 9. 240, 14. VARĀH. BRH. S. 76, 2. SÜRJAS. 13, 23. सात्तपात्रकृस्त RAGH. 2, 21. स्नेह० AK. 2, 9, 33. अन्न० BRĀG. P. 2, 2, 4. भक्त० RĀGĀ-TAR. 4, 243. भिन्ना० HIT. 27, 12. 17. KATHĀS. 3, 75. तस्माद् अष्टौ पात्रे (= प्रतिग्रहयोग्यस्थाने SĀJ.) रोचयत्येव यं कामयेत तम् bei der Schlüssel wohl so v. a. beim gemeinschaftlichen Mahle (vgl. अयपात्रित, अयपात्रित) AIT. BR. 3, 30. TS. 6, 2, 8, 4. Am Ende eines adj. comp. f. आ JĀGĀN. 1, 204. — 2) n. Flussbett AK. 4, 2, 3, 8. TRIK. 3, 3, 361. H. 1079. H. an. MED. HALĀJ. 3, 46. दूरपात्रा (शतरु) R. GORR. 2, 73, 2. — 3) n. Gefäss, Behälter in übertr. Bed.: आण्डा मा नौ मधवं कृक् निर्मेन्मा नः पात्रा भेत्सकृज्ञानुषाणि die Behälter sammt der Brut RV. 1, 104, 8. Behälter für Etwas so v. a. der Gegenstand, in dem sich Etwas concentrirt, zusammenfindet, in hohem Grade zur Erscheinung kömmt; stets von Personen gebraucht: विभूतेः पात्रमेव सः KĀM. NĪTIS. 5, 90. कल्याण० KATHĀS. 21, 31. विश्वास० Vertrauensperson HIT. 88, 12. कौटिल्य० Z. d. d. m. G. 14, 369, 11. रूप० 20. लोकपक्रोश० DAÇAK. in BENF. Chr. 192, 21. तस्याः परं प्रसादपात्रमासम् 196, 19. सुरतैक० KĀURAP. 19. स्नेहैक० 22. पात्रं यत् (मित्रं) सुखदुःखयोः सह भवेन्मित्रेण der mit dem Freunde Freude und Leid theilt HIT. I, 204. — 4) n. eine würdige Person, = योग्य AK. 3, 4, 35, 181. H. an. MED. (wo fälschlich पात्रय gedruckt ist). HALĀJ. 5, 76. न विद्यया केवलया तपसा वापि पात्रता। यत्र वृत्तमिमे चोभे तद्धि पात्रं प्रकीर्तितम् ॥ JĀGĀN. 1, 200. दातव्यमिति यदा- नं दीयते ऽनुपकारिणे। देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं स्मृतम् ॥ Spr.